

Mahmut Uzun – Geçmişle Yüzleşmenin Zorunluluğu: 1915’in Sessiz Çığlığı

Posted on 05/04/2026

Nisan, bu toprakların en ağır aynasıdır; bakmaya cesareti olmayanlar, yüzleşmeden hayatını sürdürür. 111 yıl önce, Osmanlı İmparatorluğu’nun her köşesinde Ermeni, Süryani, Keldani, Nasturi ve Pontos halkları sistematik bir halk tasfiyesine maruz kaldı. Van’dan Erzurum’a, Bitlis’ten Diyarbakır’a, İstanbul’dan Adana’ya, Sivas’tan Kayseri’ye, Maraş’tan Urfa’ya kadar uzanan coğrafyada ölüm, sürgün ve yağma eşzamanlı olarak uygulandı. Yaklaşık 1,5 milyon Ermeni ve on binlerce Süryani ile Pontos Rum’u katledildi; kadınlar ganimet sayıldı; çocuklar yakıldı; köyler, kasabalar ve şehirler boşaltıldı; kültürel ve ekonomik mirasları yok edildi. Bu sessizlik içinde hala sorulması gereken tek soru şudur: Biz bu acıyı hatırlamak ve tanımak için ne kadar cesaretliyiz?

Bu felaket tesadüfi değildi. İttihat ve Terakki Partisi’nin merkezi iktidarı, yerel işbirlikçileri ve bazı Kürt gruplar koordineli biçimde planlamış, Teşkilat-ı Mahsusa ve paramiliter çeteler uygulamıştı. Emirler Fetvalar ve dini gerekçelerle meşrulaştırıldı; vicdan, merhamet ve insanlık tamamen yok sayıldı. Suç, yalnızca emir verenlerin değil, sessiz kalan, korkan veya çıkar uğruna suç ortağı olan herkesin omuzlarındaydı. Peki biz bugün, geçmişin sessiz izleri karşısında kendi vicdanımızla nasıl yüzleşiyoruz?

Kadınlar köleleştirildi, çocuklar yakıldı, evler, tarlalar ve dükkanlar yağmalandı; kiliseler, manastırlar ve eğitim kurumları tahrip edildi. Saldırıları, sadece bireyleri değil, toplumların hafızasını ve kültürel birikimini hedef aldı. Komşular birbirine döndü, korku ve çıkar uğruna suç ortaklığı yaptı; bazıları da inanç kisvesiyle felaketi meşrulaştırdı. Sessizlik, suçun kapsamını derinleştirdi. Bugün hala sorulması gereken: Biz, toplumsal hafızanın yok oluşuna sessiz kalmayacak mıyız?

O gün işlenen suçlar hala inkar edilmektedir. Devlet politikaları, medyanın sessizliği ve toplumun görmezden gelmesi, inkarı güçlendirmektedir. Oysa suç belgelerle, resmi kayıtlarda ve tanık ifadeleriyle açıkça belgelenmiştir. İnkâr sadece geçmişi karartmaz; bugünü ve geleceği de zehirler. Yüzleşmemek, suçun tekrarlanmasına zemin hazırlar. Peki biz kendi toplumumuzda bu inkarla nasıl mücadele ediyoruz?

Tarih, yüzleşmeyenler için tekerrür etme potansiyelini hala taşır. Yüzleşmek bir seçenek değil, vicdani ve tarihsel bir zorunluluktur. Gerçekle yüzleşmek suçluyu cezalandırmak değildir; adaleti, hakikati ve insanlığın onurunu geri getirmektir. Geçmişin hatıralarını inkar etmek, sadece tarihsel gerçeği çarpıtmaz; gelecek nesillere insan olarak miras bırakmayı da engeller. Bu topraklarda yaşananlar yalnızca Ermeni veya Süryani halkının değil, tüm insanlığın vicdanına yazılmıştır. Biz bugünün insanları olarak bu vicdana sahip çıkabilecek miyiz?

Bugün hala nefret dili üreten, ötekileştiren ve şiddeti meşrulaştıran zihniyet canlıdır. Bu zihniyet, yüzleşmeyi reddederek geçmişin acısını sürdürmekle kalmaz, toplumsal hafızayı karartır ve insanlığı zehirler. Sessizlik artık bir lüks değildir; inkar ve görmezden gelme devri kapanmalıdır. İnsan ancak bu gerçekle yüzleşerek kendisiyle ve geçmişle barışabilir; aksi halde hem vicdanını hem de geleceğini karartır. Biz, bu gerçekle yüzleşmeye hazır mıyız?

Her insanın sorumluluğu açıktır: Tarihsel gerçekleri tanımak, adaleti talep etmek, hakikati yaymak ve geçmişin yükünü geleceğe taşımamak. Yüzleşmek, unutulmuş hayatların adını anmak, sessiz kalmış kuşakların suçuna ortak olmamak ve insan olmanın temel yükümlülüğünü yerine getirmektir. Her inkar, her sessizlik, suçun kendini tekrar etme riskini besler.

Yüzleşmek vicdanın son kalesidir; bu kaleyi terk eden, insanlığın kendisine yüklediği sorumluluktan da vazgeçmiş olur. Peki biz bu kaleyi korumaya ne kadar kararlıyız?

